

ФІНАНСОВА СТАБІЛЬНІСТЬ РОЗВИТКУ БАНКІВ: УМОВИ ТА НАПРЯМИ ВПЛИВУ ОКРЕМИХ ФАКТОРІВ

Анотація. Визначено важливість проведення регресійного аналізу для узагальнення фінансової стабільності розвитку банків. Розкрито напрями впливу різних чинників на сталість отриманого фінансового результату системою вітчизняних банків. Наведено низку регресійних рівнянь.

Ключові слова: кредити, зобов'язання, відсотки, фінансова стабільність, фінансовий результат, регресійне рівняння.

Вступ. Банк як невід'ємний суб'єкт господарювання в ринковій економіці постійно здійснює свою діяльність під впливом різних факторів зовнішнього та внутрішнього середовищ. При цьому вплив таких факторів постійно змінний унаслідок дії ринкових законів ведення економічної діяльності та конкурентної боротьби з боку інших установ, які надають послуги на фінансовому ринку. Також істотно впливають на діяльність банку кризові явища – супутні атрибути недосконалого ведення господарської діяльності та механізмів його регулювання в ринкових умовах. Тож питання сталого, стабільного, стійкого функціонування як банку, банківського сектора, так і банківської системи в цілому набуває важливого значення. Відповідно до цього умови розвитку банків займають провідне місце в дослідженнях науковців, а відтак обраний напрямок дослідження важливий та актуальний.

Аналіз публікацій та обґрунтування мети дослідження. Зокрема, важливе місце в дослідженнях щодо розвитку банків займають питання статистичного аналізу, де висвітлюються:

- особливості розвитку вітчизняного банківського сектора на основі розгляду основних показників його діяльності [2];
- особливості розвитку регіональної вітчизняної мережі банків [6];
- основні тенденції банківського сектора, що склалися на фінансовому ринку України з урахуванням міжнародної фінансової кризи [4];
- фактори фінансової стабільності банківських установ [3, 5] тощо.

Звісно, в межах обраного напрямку дослідження можливе обговорення різноманітних аспектів відміченого аналізу, проте, на нашу думку, недостатньо висвітлені питання з визначення впливів окремих чинників на фінансову стабільність розвитку банків, розкриття чого і слід обрати як **головну мету цієї роботи**.

Результати. Загалом як методичну основу для розкриття зазначеної мети цієї роботи можна обрати методологію проведення регресійного аналізу, який дозволяє встановити напрями впливу між залежними та незалежними змінними. Тож визначення таких змінних першочергове. Так, як залежну змінну для аналізу фінансової стабільності банківського сектора економіки можна обрати значення фінансового результату банків як узагальненої характеристики відміченої стабільності. Зокрема, ґрунтовність такого визначення залежної змінної кореспондується з дослідженнями Г. М. Азаренкової, у яких узагальнюється оцінка сталості руху фінансових потоків банків із погляду результатів їхньої діяльності [1]. Що стосується узагальнення незалежних змінних, то як такі слід обрати цілу множину, яка визначатиметься надалі поступово, де в основі такого визначення знаходяться дослідження В. Eichengreen, А. Rose, G. Kaminsky, С. Reinhart, D. Hardy та С. Pazarbasioglu [7, 8, 9]. Як статистичну базу для дослідження обрано період розвитку банківського сектора економіки з 2000-го по 2008 рік, який охоплює різні тенденції розвитку банків (усі дані отримано з сайтів www.bank.gov.ua та

www.ukrstat.gov.ua). Також зауважимо відносно того, що розглядатимемо регресійні рівняння зі стандартизованими коефіцієнтами при незалежних змінних.

Отже, враховуючи відмічене вище, розглянемо насамперед, впливовість коливань національної грошової одиниці відносно таких основних валют, як долар США та євро, на сталість отриманого фінансового результату системою вітчизняних банків. Доцільність та важливість такого узагальнення пов'язані, насамперед, зі значною доларизацією вітчизняної економіки та наявними проблемами в розвитку банківського сектора, зокрема, внаслідок значних курсових коливань. Відповідне регресійне рівняння має такий вигляд:

$$FR = -0,27 \cdot KD + 0,69 \cdot KE, \quad (1)$$

де FR – значення фінансового результату, отримане системою вітчизняних банків за підсумками 2000–2008 років;

KD – усереднене значення вартості національної грошової одиниці відносно долара США за підсумками 2000–2008 років;

KE – усереднене значення вартості національної грошової одиниці відносно євро за підсумками 2000–2008 років.

Значимість рівняння (1) підтверджується коефіцієнтом детермінації, який дорівнює 0,76 (власні розрахунки).

Як видно з даних рівняння (1) зміна значень вартості національної грошової одиниці відносно долара США протягом 2000–2008 років у цілому негативно впливала на сталість фінансового результату, отриманого системою вітчизняних банків, а відтак і на фінансову стабільність їхнього розвитку. Разом із цим, рівняння (1) свідчить про те, що вплив значень вартості національної грошової одиниці відносно євро за підсумками 2000–2008 років на сталість значень фінансового результату вагоміший. Пояснюється це, насамперед, з одного боку, ставленням населення до долара США, а з іншого боку, послаблення вагомості долара щодо інших валют на світових фінансових ринках. Тож виправдане питання щодо поступового зменшення питомої ваги валютних операцій в основній діяльності банків (надання кредитів та залучення коштів) з погляду зниження впливовості курсових коливань на сталість значень фінансового результату банків, а відтак і підвищення фінансової стабільності їхнього розвитку.

Разом із цим, незначний вплив на значення фінансового результату вітчизняної системи банків значень фінансового результату діяльності суб'єктів господарювання, що підтверджує таке рівняння:

$$FR = 0,47 \cdot FS, \quad (2)$$

де FS – значення фінансового результату діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання за підсумками 2000–2008 років.

Значення рівняння порівняно низьке, де коефіцієнт детермінації дорівнює лише 0,48 (власні розрахунки).

Натомість, вплив населення на значення отриманого фінансового результату системою вітчизняних банків у розрізі таких показників, як динаміка доходів та заощаджень населення, вагоміший, що підтверджує таке регресійне рівняння:

$$FR = 1,36 \cdot DN - 0,41 \cdot ZN, \quad (3)$$

де DN – динаміка загальних доходів населення протягом 2000–2008 років;

ZN – динаміка заощаджень населення протягом 2000–2008 років.

Значимість рівняння 3 підтверджується коефіцієнтом детермінації, який дорівнює 0,97 (власні розрахунки).

Отже, на підставі рівнянь (2) та (3) можна говорити, що вплив із боку коштів, які знаходяться в населення, значно більший, аніж вплив із боку коштів суб'єктів господарювання на динаміку значень фінансового результату вітчизняної системи банків. Разом із цим можна говорити й про те, що заощадження населення зворотно впливають

на значення фінансового результату вітчизняної системи банків. Тобто доцільно стверджувати, що значна частка коштів населення знаходиться поза банківською системою, а відтак у розвитку вітчизняних банків можуть бути й ознаки нестабільного розвитку внаслідок неможливості відновлення їхньої ресурсної бази. Таким чином, питання залучення коштів населення можна визначити як один із пріоритетних напрямів досягнення фінансової стабільності розвитку банків.

Утім, постає питання щодо умов залучення таких коштів, де ключовим є визначення впливу відсоткових ставок на сталість отримання фінансового результату системою вітчизняних банків. Розкрити такий вплив допомагає таке регресійне рівняння:

$$FR = -1,6 \cdot SK + 1,11 \cdot SD, \quad (4)$$

де SK – усереднені значення відсотків за наданими кредитами вітчизняною системою банків протягом 2000–2008 років;

SD – усереднені значення відсотків за депозитами, залученими вітчизняною системою банків протягом 2000–2008 років.

Значимість рівняння (4) підтверджується коефіцієнтом детермінації, який дорівнює 0,79 (власні розрахунки).

Зокрема, із рівняння (4) випливає висновок щодо високих значень відсотків за наданими кредитами вітчизняною системою банків та наявності умов корегування ставок за депозитами з метою зниження негативного впливу останніх на значення фінансового результату банків. Негативний вплив кредитного процесу на сталість фінансового результату вітчизняної системи банків можна побачити й на основі таких регресійних рівнянь:

$$FR = -0,30 \cdot KR + 1,29 \cdot DS, \quad (5)$$

$$FR = 0,02 \cdot KR + 0,97 \cdot WN, \quad (6)$$

де KR – обсяги наданих кредитів вітчизняними банками протягом 2000–2008 років;

DS – обсяги зобов'язань банків за коштами, залученими на рахунки суб'єктів господарювання протягом 2000–2008 років;

WS – обсяги зобов'язань банків за коштами, залученими на рахунки фізичних осіб протягом 2000–2008 років.

Значимість рівнянь (5) та (6) підтверджується коефіцієнтами детермінації, не меншими ніж 0,98 (власні розрахунки).

Разом із цим, узагальнене рівняння щодо аналізу впливів обсягів наданих кредитів, обсягів зобов'язань банків за коштами, залученими на рахунки суб'єктів господарювання та фізичних осіб, на сталість значень фінансового результату вітчизняної системи банків

$$FR = -0,56 \cdot KR - 1,1 \cdot DS + 2,65 \cdot WS \quad (7)$$

порівняно з рівняннями (5) та (6) свідчить про наявну розбалансованість руху фінансових потоків, обумовлених визначеними вище обсягами коштів (кредитних та залучених від клієнтів). Такий висновок, насамперед, заснований на різних значеннях стандартизованих коефіцієнтів при незалежних змінних у рівняннях (5), (6) та (7).

Разом із цим підтвердженням розбалансованості руху фінансових потоків, обумовлених обсягами наданих кредитів та залученими коштами до банків, є регресійне рівняння, де визначається вплив на значення отриманого фінансового результату системою вітчизняних банків з боку обсягів наданих кредитів та залучених коштів, поданих у відносному значенні (до динаміки внутрішнього валового продукту (ВВП)):

$$FR = 0,96 \cdot \%K + 0,27 \cdot \%D, \quad (8)$$

де $\%K$ – відношення обсягів наданих кредитів системою вітчизняних банків до ВВП у відсотках за підсумками 2000–2008 років;

$\%D$ – відношення обсягів зобов'язань банків за коштами, залученими на рахунки суб'єктів господарювання та фізичних осіб, до ВВП у відсотках за підсумками 2000–2008 років.

Значимість рівняння 8 підтверджується коефіцієнтом детермінації, який дорівнює 0,96 (власні розрахунки).

Тобто можна говорити про те, що в цілому потоки кредитних коштів визначають позитивний вплив на значення отриманого фінансового результату системою вітчизняних банків, як і обсяги залучених ресурсів.

Висновки. Отже, у підсумку слід указати на наявну незбалансованість руху фінансових потоків, які визначаються обсягами наданих кредитів та залучених коштів, щодо сталої динаміки значення отриманого фінансового результату системою вітчизняних банків. Разом із цим на такі значення суттєво впливають курсові коливання національної грошової одиниці відносно таких валют, як долар США та євро. Не менш важливе, з погляду досягнення фінансової стабільності розвитку банків, й урахування коштів населення, підвищення довіри якого до банківської системи може бути запорукою розвитку не лише банків, а й економіки в цілому. Тож як напрямок подальшого дослідження варто визначити доцільним проведення аналізу впливу коштів суб'єктів господарювання та фізичних осіб з погляду окремих складових банківської діяльності.

Література

1. Азаренкова Г. М. Фінансові потоки в системі економічних відносин / Г. М. Азаренкова. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2006. – 328 с.
2. Гольченко І. Банківська система України у зміцненні конкурентоспроможності регіонів / І. Гольченко, О. Сидоренко // Національна безпека і оборона. – 2008. – № 4. – С. 32–34.
3. Доценко О. С. Рейтингове оцінювання надійності комерційних банків / О. С. Доценко // Статистика України. – 2007. – № 1. – С. 27–30.
4. Криклій А. С. Банківська система України в умовах розбалансування фінансових ринків: реалії та очікування / А. С. Криклій // Економіка та держава. – 2008. – № 4. – С. 20–22.
5. Кузьменко Е. С. Методика рейтингової оцінки надійності банків / Е. С. Кузьменко // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 1. – С. 164–175.
6. Слюніна Т. Л. Розвиток вітчизняної мережі банківських установ: особливості та регіональні аспекти / Т. Л. Слюніна, Є. Б. Бережний, В. В. Ляшенко // Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна. (Економічна серія). – 2007. – № 755. – С. 84–88.
7. Eichengreen B. Staying afloat when the wind shifts: External factors and emerging-market banking crises / B. Eichengreen, A. Rose. – NBER Working paper. – 1998. – № 6370. – Режим доступу: www.nber.org.
8. Hardy D. Leading indicators of banking crises: Was Asia different? / D. Hardy, C. Pazarbasioglu. – IMF Working paper. – 1998. – № 98/91. – Режим доступу: www.imf.org.
9. Kaminsky G. The Twin Crises: The Causes of Banking and Balance-of-Payments Problems / G. Kaminsky, C. Reinhart // American Economic Review. – 1999. – Vol. 89 (June). – P. 473–500.

Annotation. Certainly importance of conducting of regressive analysis for generalization of financial stability of development of banks. Directions of influencing of different factors are exposed on constancy of the got financial result by the system of domestic banks. The row of regressive equalizations is resulted.

Keywords: credits, obligations, percents, financial stability, financial result regressive equalization.

Стаття надійшла до редакції 30.10.2009